

Nationaal rapport van de Universal Periodic Review
tweede cyclus

Koninkrijk der Nederlanden
1 maart 2012

1. Inleiding.....	3
2. Methode en overleg.....	3
3. Nieuwe constitutionele betrekkingen.....	3
4. Wapenfeiten en praktijken.....	4
Nederlands College voor de Rechten van de Mens.....	4
Kinderombudsman in Nederland.....	4
Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen (ADV) in Nederland.....	5
Landsverordening inzake de leerplichtop Aruba.....	5
Landsverordening inzake strafrechtprocedures op Aruba.....	5
Wetboek van strafrecht voor Curaçao.....	5
Ombudsman voor Sint Maarten.....	6
Constitutioneel Hof van Sint Maarten.....	6
Ervaringen.....	6
5. Uitdagingen en beperkingen.....	7
Privacy.....	7
Elektronisch patiëntendossier.....	8
Constitutionele verandering.....	8
Informatie aan het publiek op Aruba.....	9
6. Internationale verdragen.....	9
Bekrachtiging.....	9
Voorbehouden.....	10
Rapporten.....	10
7. Non-discriminatie.....	10
7.1 Non-discriminatie (inclusief rassendiscriminatie).....	11
Verordening van Sint Maarten inzake de verklaring van vaderschap.....	11
Inventarisatie van de situatie van kinderen en vrouwen op Aruba.....	11
Overige aanbevelingen.....	12
Wetboek van strafrecht inzake aanzetting tot haat.....	12
7.2. Gender, genderidentiteit en seksuele gerichtheid.....	12
Centrum voor de ontwikkeling van vrouwen op Aruba.....	13
7.3 Werkgelegenheid.....	13
Discriminatie van etnische minderheden op de arbeidsmarkt.....	14
8. Integratie en maatschappij.....	15
9. Huiselijk geweld.....	17
Geweld in huiselijke kring.....	17
Genderspecifieke aanpak.....	17
Kindermishandeling.....	17
Ouderen.....	18

10. Mensenhandel.....	18
Kinderporno, handel in kinderen en kinderseksstoerisme.....	20
11. Vluchtelingen en asielzoekers	21
Asielprocedure	21
Strafbaarstelling van illegaal verblijf.....	21
12. Onderwijs	22
Mensenrechteneducatie en bewustwording op Aruba.....	23
Leerplicht op Sint Maarten.....	23
13. Overige aanbevelingen.....	23
Evaluatie van maatregelen tot terrorismebestrijding	23
Reikwijdte van de vrijheid van meningsuiting.....	24
Vervolgging van de bedenker van de film <i>Fitna</i>	24

1. Inleiding

De landen van het Koninkrijk zijn democratische staten waar de rechtsstaat geldt. Bijgevolg wordt hier zeer veel waarde gehecht aan de eerbiediging en bevordering van internationaal erkende fundamentele rechten. De bevordering van de mensenrechten houdt nooit op. Deze taak verdient én krijgt voortdurend aandacht binnen de nationale sfeer teneinde de mensenrechtensituatie te verbeteren. In de landen van het Koninkrijk is men ervan doordrongen dat institutionele bescherming van de mensenrechten essentieel is en dat niet volstaan kan worden met slechts het waarborgen van de eerbiediging van de fundamentele rechten. Waar het op aankomt is dat deze rechten in de praktijk worden geëerbiedigd.

De landen van het Koninkrijk onderschrijven de UPR zonder voorbehoud. De UPR draagt veel bij aan het verbeteren van de mensenrechtensituatie wereldwijd, want hiermee wordt gewaarborgd dat elk land dat behoort tot de Verenigde Naties om de vier jaar wordt onderzocht, waarbij de mensenrechten onderwerp worden van het politieke debat. Nederland beschouwt de UPR als een continu proces. Daarom nam men in 2010 het initiatief tot indiening van een tussentijds rapport naar aanleiding van de aanbevelingen uit 2008. Nederland beoogt dat ook in de toekomst voort te zetten en daarmee in gesprek te blijven met de desbetreffende mensenrechtenorganisaties. Nederland draagt ook actief bij aan de UPR-onderzoeken naar andere landen.

2. Methode en overleg

Dit rapport door het Koninkrijk der Nederlanden is opgesteld volgens de richtlijnen van de Raad voor de Mensenrechten (A/HRC/DEC/17/119). Het betreft een nationaal rapport dat de mensenrechtensituatie beschrijft in de vier landen van het Koninkrijk der Nederlanden: Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland. Tenzij anders aangegeven, heeft de tekst betrekking op het hele Koninkrijk der Nederlanden. Voor de opstelling van dit rapport werd tweemaal overlegd met non-gouvernementele organisaties en instanties ter bescherming van de mensenrechten in Nederland: de Commissie voor Gelijke Behandeling, de Nationale Ombudsman, de Kinderombudsman en het College Bescherming Persoonsgegevens.

Het eerste overleg (december 2011) werd bijgewoond door twintig vertegenwoordigers van verschillende organisaties. Er werd op constructieve wijze van gedachten gewisseld over de verschillende thema's die volgens de aanwezigen in het nationale rapport aan de orde moesten komen. Vervolgens werd er een gedetailleerd conceptrapport uitgewerkt, waarin de geventileerde opvattingen werden meegenomen. De tweede bijeenkomst (januari 2012) leidde tot een constructieve dialoog tussen de functionarissen/ambtenaren en vertegenwoordigers van de organisaties over de inhoud van het landenrapport en de schaduwrapportages.

3. Nieuwe constitutionele betrekkingen

Sinds het vorige rapport heeft het Koninkrijk der Nederlanden een aantal constitutionele veranderingen ondergaan. Deze hebben betrekking op de voormalige Nederlandse Antillen, die bestonden uit de eilanden Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De veranderingen zijn gebaseerd op referenda. Op 10 oktober 2010 hielden de Nederlandse Antillen op te bestaan als land.

De nieuwe structuur betekent dat de eilanden Curaçao en Sint Maarten nu de status van land hebben binnen het Koninkrijk, vergelijkbaar met die van Aruba. Aruba behoudt zijn

status van land binnen het Koninkrijk die het sinds 1986 heeft. Sinds 10 oktober 2010 bestaat het Koninkrijk der Nederlanden dus uit vier in plaats van drie landen met een gelijke status: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De overige drie eilanden, Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn onderdeel geworden van Nederland. Nederland bestaat nu uit twee delen: een Europees deel en een Caribisch deel (Bonaire, Sint Eustatius en Saba).

4. Wapenfeiten en praktijken

Nederlands College voor de Rechten van de Mens

Nederland heeft wetgeving aangenomen tot oprichting van een College voor de rechten van de mens dat zijn deuren zal openen in 2012. Het College zal opereren in overeenstemming met de zogenaamde 'Paris Principles'. Haar missie is om de mensenrechten te beschermen en de bewustwording en eerbiediging ervan te bevorderen. Daartoe zal het College onderzoek doen, verslag uitbrengen van de mensenrechtensituatie en systematisch samenwerken met maatschappelijke organisaties en nationale, Europese en andere internationale instellingen die betrokken zijn bij de bescherming van de mensenrechten. Het college zal zich inzetten voor:

- de bekrachtiging, implementatie en naleving van mensenrechtenverdragen en de intrekking van voorbehouden ten aanzien van die verdragen;
- de implementatie en naleving van bindende resoluties van internationale mensenrechtenorganisaties;
- naleving van Europese en andere internationale aanbevelingen op het gebied van de mensenrechten.

Het College zal deze taken - met uitzondering van oordelen omtrent gelijke behandeling - ook uitvoeren voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

De Directie Buitenlandse Betrekkingen van Curaçao treft momenteel voorbereidingen voor de benoeming van een comité dat de regering van Curaçao zal adviseren bij de oprichting van een mensenrechteninstituut.

Kinderombudsman in Nederland

Sinds 1 april 2011 kent Nederland een aparte ombudsman voor kinderen. De Kinderombudsman is een nieuw nationaal instituut dat zich onafhankelijk inzet voor de bevordering van de naleving van de rechten van kinderen en jongeren tot 18 jaar. De Kinderombudsman maakt deel uit van de organisatie van de Nationale Ombudsman. Op 1 april 2011 werd dhr. Marc Dullaert benoemd als Nederlands eerste Kinderombudsman.

De Kinderombudsman adviseert het parlement en organisaties en is tevens belast met het bevorderen van de bekendheid met de rechten van het kind onder kinderen en jongeren.

De werkzaamheden van de Kinderombudsman zijn gebaseerd op het Internationaal verdrag van de rechten van het kind en zijn verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de Wet Kinderombudsman:

- bevorderen dat de rechten van jeugdigen worden geëerbiedigd door bestuursorganen en privaatrechtelijke organisaties;
- gevraagd en ongevraagd aanbevelingen doen over wetgeving die de rechten van jeugdigen raakt;
- een actieve rol spelen bij de voorlichting aan het publiek over de rechten van kinderen;

- klachten onderzoeken, niet alleen over bestuursorganen maar ook over andere organisaties die op enige wijze verantwoordelijk zijn voor jongeren, zoals scholen, instellingen voor jeugdzorg en ziekenhuizen;
- onderzoeken van mogelijke schendingen van de rechten van het kind in Nederland.

Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen (ADV) in Nederland

Een belangrijke ontwikkeling in Nederland was de opzet van gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen die in 2009 operationeel werden. Iedereen kan zich nu wenden tot een ADV om mogelijke gevallen van discriminatie te melden of te vragen om hulp en advies. De wet tot oprichting van de ADV's moet in 2012 worden geëvalueerd.

Om discriminatie effectief te kunnen bestrijden is het van belang dat het publiek mogelijke gevallen van discriminatie meldt bij een ADV of de politie. In 2009 en 2010 werden twee grootschalige informatiecampagnes opgezet om het publiek daartoe aan te moedigen. Het thema discriminatie komt uitgebreid aan de orde in punt 7.

Landsverordening inzake de leerplichtop Aruba

In december 2011 nam het parlement de landsverordening inzake de leerplicht aan. De leerplicht geldt voor iedereen tussen de 4 en 17 jaar. Het onderliggende principe is dat kinderen goed moeten worden voorbereid op de persoonlijke en sociale verantwoordelijkheden die behoren bij de volwassenheid en daarom onderwijs moeten hebben genoten, bestaande uit ongeveer twee jaar kleuterschool, gevolgd door zes jaar basisonderwijs en ten minste drie jaar voortgezet onderwijs.

Landsverordening inzake strafrechtprocedures op Aruba

De afgelopen jaren zijn er gecoördineerde inspanningen geleverd om het strafrecht waar nodig snel te moderniseren, met name op het gebied van het strafprocesrecht en detentie. Aruba heeft nu moderne wetgeving afgestemd op de mensenrechtenverdragen en een aantal wetgevingprojecten zijn bijna afgerond.

Het Arubaanse wetboek van strafvordering wordt herzien en momenteel getoetst door de adviesraad van Aruba waarna het in de nabije toekomst zal worden voorgelegd aan het parlement van Aruba. Met deze wetgeving wordt de duur van de voorlopige hechtenis beperkt. Op grond van deze wet hebben verdachten het recht binnen twee dagen na hun aanhouding te worden voorgeleid aan de rechter.

Wetboek van strafrecht voor Curaçao

Met de inwerkingtreding van het nieuwe wetboek van strafrecht van Curaçao op 15 november 2011 is op diverse fronten vooruitgang geboekt met de bevordering en bescherming van de mensenrechten op Curaçao. Een grote stap voorwaarts is de strafbaarstelling van mensenhandel. Het nieuwe wetboek van strafrecht maakt zware straffen mogelijk voor degenen die zich schuldig hebben gemaakt aan mensenhandel. Verder is de doodstraf afgestraft. Het jeugdstrafrecht is eveneens gemoderniseerd met onder meer een mildere strafmaat voor daders jonger dan 16. Indien een jongere een strafbaar feit heeft gepleegd, kan hem nu jeugddetentie, een alternatieve straf of een boete worden opgelegd en bij een overtreding een alternatieve straf of een boete. Door de nieuwe vorm van straffen kunnen jeugdige daders onder een vorm van toezicht worden geplaatst en een training volgen. Op basis van het nieuwe wetboek van strafrecht kunnen gedetineerden die een levenslange gevangenisstraf hebben gekregen na 20 jaar

vrijkomen, indien het Gemeenschappelijke Hof van Justitie oordeelt dat langere gevangenisstraf noch voor de gedetineerde noch voor de maatschappij iets zal opleveren. Verder wordt pornografie in het nieuwe wetboek van strafrecht onderworpen aan beperkingen en geldt er nu een totaalverbod op kinderporno. Ook staan er zwaardere straffen op het plegen van zedenmisdrijven jegens minderjarigen.

Ombudsman voor Sint Maarten

De Ombudsman is een nieuwe instantie op Sint Maarten die tegelijk werd ingevoerd met zijn nieuwe constitutionele status. Dr. Nilda Arduin is de eerste die dit ambt bekleedt. De Ombudsman maakt deel uit van de Hoge Colleges van Staat en is verankerd in de Staatsregeling. De Ombudsman is verantwoordelijk voor de bevordering van goed bestuur en treedt op als hoeder van de Staatsregeling van Sint Maarten. De voornaamste taak van de Ombudsman bestaat uit het, naar aanleiding van klachten van het publiek of uit eigen beweging, onderzoeken van maatregelen van de overheid en andere publieke autoriteiten (of het uitblijven daarvan).

Constitutioneel Hof van Sint Maarten

Het Constitutioneel Hof van Sint Maarten is het enige in zijn soort binnen het Koninkrijk. Zijn taak is vast te stellen of bekrachtigde wet- en regelgeving die nog niet in werking is getreden verenigbaar is met de Staatsregeling. Zaken kunnen uitsluitend via een door de Ombudsman ingediend schriftelijk verzoek - waarin gesteld wordt dat iets onverenigbaar is met de Staatsregeling - worden voorgelegd aan het Hof. President van het Constitutioneel Hof is Jacob Wit.

Ervaringen

Nederland

In Nederland hebben de rijksoverheid en gemeenten akkoorden gesloten ter verbetering van de veiligheid van homoseksuelen en transseksuelen zodat zij beter kunnen opkomen voor hun rechten en ter bevordering van de maatschappelijke aanvaarding van homoseksualiteit. Lokale autoriteiten worden aangemoedigd het thema op hun agenda te zetten. Tussen 2011 en 2014 richten gemeenten zich op het verbeteren van de veiligheid op straat en in wijken.

Aruba

De regering van Aruba gelooft sterk in het zoeken naar consensus over belangrijke nationale kwesties. In juni 2010 werden dan ook alle sociale partners uit de publieke en private sector uitgenodigd voor een nationale sociale dialoog. Inzet van deze dialoog is overleg over belangrijke nationale kwesties zoals de pensioenherziening, gezondheidszorg, het belastingstelsel en andere publieke en private kwesties. De resultaten zijn tot dusver positief en op diverse terreinen zijn er al belangrijke besluiten genomen: het pensioensysteem van de ambtenaren is herzien vanwege de solvabiliteit, er zijn maatregelen getroffen om de excessieve structurele kostenstijgingen van de algemene gezondheidszorg te beperken en er is een verplicht pensioensysteem ingevoerd voor de private sector. Ook het algemene ouderdomspensioen wordt hervormd. Over andere kwesties duurt het overleg nog voort.

Op uitnodiging van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) heeft de nationaal coördinator mensenhandel en mensensmokkel twee voordrachten gehouden: één voor de

Committee on Hemispheric Security in Washington DC en één tijdens een multidisciplinaire training op Antigua en Barbuda. De OAS is zeer geïnteresseerd in de Arubaanse aanpak van mensenhandel en -smokkel en zou het graag als voorbeeld gebruiken voor de regio.

Op 27 juni 2011 bracht het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken zijn nieuwste TIP-rapport (*Trafficking in Persons*) uit, waarin Aruba werd gecompimenteerd met zijn inspanningen om de mensenhandel te bestrijden en internationale samenwerking in de regio te bewerkstelligen.

Curaçao

Een goed voorbeeld uit de praktijk op Curaçao is het overleg tussen het Openbaar Ministerie en zijn partners, bijvoorbeeld uit het strafrechttraject en de maatschappelijke diensten. Ambtenaren van het OM, de politie, de reclassering, kinderscherming, de psychiatrische zorg en een aantal ngo's verrichten veel goed werk door zich te ontfemen over de slachtoffers van geweld binnen relaties en/of hen door te verwijzen naar andere diensten. Het succes van dit samenwerkingsverband is grotendeels te danken aan de uitstekende communicatie tussen de betrokkenen, waardoor in specifieke gevallen effectief en efficiënt actie kan worden ondernomen.

Een ander voorbeeld is het jeugdzorgteam dat in 2009 werd opgezet. Dit is een multidisciplinair team onder leiding van de overheid belast met de coördinatie van de jeugdzorg en diensten voor de jeugd. Het team verleent zelf geen zorg, maar doet aanbevelingen voor de beste aanpak en de beste plaats voor de zorgverlening. Het team ziet ook toe op de uitvoering van zijn aanbevelingen.

Sint Maarten

Het IND-programma voor integrale wijkontwikkeling is bedoeld om de kwaliteit van het leven van de burgers van Sint Maarten te verbeteren. Het is een initiatief van de overheid in samenwerking met de private sector en het maatschappelijk middenveld. Bij het programma wil men gebruikmaken van sociale, culturele, economische en milieuplannen om betrokkenheid te bewerkstelligen en capaciteiten op te bouwen binnen de gemeenschap. Via de projecten worden contacten gelegd tussen het publiek en de overheidsinstellingen. Het achterliggende doel is de maatschappelijke diensten op een centrale, goed bereikbare plaats bij de burgers te brengen. De diensten worden verleend in de gemeenschap.

5. Uitdagingen en beperkingen

Privacy

Het recht op bescherming van de persoonsgegevens is verankerd in artikel 10 van de Grondwet. Nederland staat voor de uitdaging deze rechten te blijven beschermen in het huidige tijdperk van de toenemende digitalisering en automatisering. Enerzijds zijn er allerlei manieren om de huidige taken die voortvloeien uit de uitoefening van het openbaar gezag effectiever en goedkoper uit te voeren. Het gebruik van bijvoorbeeld DigID, het digitale loket van de overheid, maakt het makkelijker om online belastingaangifte te doen en verzoeken om specifieke diensten in te dienen bij de gemeentelijke autoriteiten. Digitalisering biedt bovendien allerlei mogelijkheden op het gebied van bestuur en wetshandhaving, bijvoorbeeld de opname van vingerafdrukken bij de paspoortregistratie (waaronder toepassingen voor de handhaving) en de installatie van camera's langs de weg, bijvoorbeeld voor automatische herkenning van kentekens. Anderzijds brengen

nieuwe technologieën ook nieuwe uitdagingen voor de eerbiediging van de mensenrechten met zich mee, bijvoorbeeld het waarborgen dat alleen relevante gegevens worden bewerkt ten behoeve van vooraf vastgestelde en gerechtvaardigde doeleinden, waarbij de systemen bovendien adequaat beveiligd zijn.

Het bewaren van het evenwicht tussen de verschillende belangen in deze nieuwe context is vaak het onderwerp van verhitte debatten in de Nederlandse politiek. Het regeerakkoord van 2010 bevat een specifieke paragraaf over het verbeteren van de informatiebeveiliging en de bescherming van de persoonsgegevens, waaronder scherper toezicht op grootschalige automatiseringsprojecten. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, een onafhankelijke denktank, bracht aan het begin van 2011 een gezaghebbend rapport uit. Dit rapport over de 'iGovernment' onderstreepte dat publieke autoriteiten zich bewust moeten zijn van de nieuwe realiteiten en problemen die nieuwe technologieën met zich meebrengen.

Bij de totstandkoming van het regeerakkoord en naar aanleiding van het iGovernment-rapport, heeft het kabinet diverse maatregelen getroffen om privacybevorderende technologieën te stimuleren en te waarborgen dat de verschillende belangen in de toekomst consequent, coherent en transparant tegen elkaar worden afgewogen. Een brief aan het parlement in april 2011 bevatte een lijst van concrete maatregelen, waaronder het stimuleren van het gebruik van apparatuur met geïntegreerde privacybescherming (Privacy by design) en het verplicht stellen van privacy-analyses (PIA's) met een beschrijving van de modaliteiten voor de beoogde verwerking van persoonsgegevens. Onlangs werd een PIA verricht in verband met een wetsvoorstel voor toepassing van automatische kentekenherkenning voor een beperkt aantal doelstellingen op het gebied van de handhaving. Het kabinet kondigde in een brief aan het parlement van oktober 2011 voorts aan dat in wetgeving inzake de digitale verwerking van persoonsgegevens ook een passage moet worden opgenomen waarin aannemelijk wordt gemaakt dat de verschillende individuele belangen met elkaar in evenwicht zijn. De uitdaging is nu te waarborgen dat al deze maatregelen ook worden geïmplementeerd. Mede naar aanleiding van zorgen geuit in het parlement worden bepaalde beleidsmaatregelen die van invloed zijn op de privacy aangepast. Zo wordt de vastlegging van vingerafdrukgegevens op nationale identiteitskaarten en in de paspoortendatabase opgeschort.

Elektronisch patiëntendossier

De invoering van het elektronisch patiëntendossier was tijdelijk opgeschort, maar wordt nu hervat onder toezicht van private partijen. De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van Nederland blijft gedurende een overgangsperiode subsidie verlenen - voor een contactpunt voor vragen vanuit het publiek - maar is verder niet inhoudelijk betrokken bij dit initiatief, dat uiteraard wordt geïmplementeerd in overeenstemming met bestaande wetgeving. Het uitwerken van de details is aan de private partijen. Opgemerkt moet worden dat de betrokken partijen hebben verklaard dat zij een opt-in model voor ogen hadden. Momenteel vindt overleg plaats met het College Persoonsgegevens over de precieze invulling.

Constitutionele verandering

Zoals hierboven genoemd, is de constitutionele positie van Curaçao met ingang van 10 oktober 2010 veranderd. Het eiland is nu een zelfstandig land binnen het Koninkrijk. Gedurende de vijf jaar die daaraan voorafgingen, besteedde de toenmalige regering van de

Nederlandse Antillen veel tijd en energie aan het voltooiën van de constitutionele hervorming. Zoals de zaken er nu voorstaan, is Curaçao een nieuw land dat zich nog aan het ontwikkelen is. Het bestuursapparaat heeft nog niet zijn definitieve vorm gekregen. Het embryonale stadium van de instellingen van het land vormt zonder meer een probleem bij het implementeren van de verschillende aanbevelingen die zijn gedaan op het gebied van de mensenrechten.

Ook Sint Maarten kreeg heel wat constitutionele hervormingen te verwerken. Het land moest helemaal bij het begin beginnen met beperkte menskracht en nieuwe instellingen en ministeries die pas sinds 10 oktober 2010 bestaan. Deze ontwikkelingen zijn ten koste gegaan van een adequate respons op de problemen op mensenrechtengebied.

Informatie aan het publiek op Aruba

De Directie Buitenlandse Betrekkingen van Aruba heeft de voorlichting aan het publiek over mensenrechten aangemerkt als een prioriteit die op korte termijn moet worden aangepakt. Er zijn plannen om de mensenrechtencommissie van Aruba en de commissie voor de rechten van het kind weer nieuw leven in te blazen. De comités moeten rapporteren over de situatie rond de mensenrechtenverdragen die van toepassing zijn op Aruba, de regering adviseren bij haar beleid in dezen en een brede maatschappelijke bewustwordingscampagne voeren rond de mensenrechten.

6. Internationale verdragen

Bekrachtiging

Sinds de UPR van 2008 heeft het Koninkrijk der Nederlanden de volgende internationale verdragen bekrachtigd:

- het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning werd bekrachtigd op 23 maart 2011.
- het Facultatief protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing werd bekrachtigd op 28 september 2010.
- het Facultatief protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten werd bekrachtigd op 24 september 2009.

Ten behoeve van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap bereidt Nederland momenteel een wet voor ter goedkeuring door het parlement. Ook worden voorbereidingen getroffen voor ondertekening van het facultatieve protocol daarbij.

Zoals eerder vermeld, blijft Nederland bij zijn standpunt dat het niet zal toetreden tot het Internationaal Verdrag inzake bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden. Nederland maakt op grond van zijn nationaal beleid inzake sociale voorzieningen bezwaar tegen de paragrafen van het verdrag waarin vermeld wordt dat voorzieningen op gelijke voet toegankelijk moeten zijn voor migranten die illegaal verblijven op het grondgebied van het land van bestemming en/of aldaar illegaal werkzaam zijn, terwijl hun verblijf wederrechtelijk is en deze personen geen belastingen of premies betalen voor de instandhouding van deze diensten en zij bovendien niet verzekerd zijn. Nederland is van mening dat personen die illegaal verblijven of werkzaam zijn in dit land hier in principe niet dezelfde sociaaleconomische rechten behoren te krijgen als degenen die hier wel rechtmatig verblijven en/of werkzaam zijn. Uitzonderingen worden

gemaakt voor het onderwijs aan leerplichtige kinderen, acute medische hulp en voor rechtsbijstand.

Voorbehouden

Verdrag inzake de rechten van het kind

In de tussentijdse UPR van 2010 verklaarde het Koninkrijk te overwegen zijn voorbehouden bij het VN-verdrag inzake de rechten van het kind in te trekken. Bij nadere bestudering en gelet op bepaalde ontwikkelingen met betrekking tot het voorbehoud bij artikel 37, letter c, van het verdrag, is echter afgezien van intrekking. In een kamerbrief ging de staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie in op de beoogde invoering van bijzondere bepalingen in het wetboek van strafrecht voor adolescenten tussen 15 en 23. Doel hiervan is het mogelijk te maken bij het opleggen van een straf of maatregel een meer op de ontwikkeling van de betrokken jongere toegesneden aanpak te kiezen na gericht persoonlijk advies en onder toezicht van gedragsdeskundigen. De bepalingen van het wetboek van strafrecht voorzien ook in op het specifieke ontwikkelingsstadium toegesneden sancties. Het Nederlandse recht voorziet thans in de mogelijkheid opvoedkundige sancties op te leggen aan jongvolwassenen tot de leeftijd van 21 (artikel 77, letter c, van het Wetboek van strafrecht). Daarmee wordt het mogelijk sancties uit het pedagogisch georiënteerde jeugdstrafrecht op te leggen aan jongeren tot 23 jaar. De mogelijkheid een sanctie uit het reguliere strafrecht op te leggen aan een jongere van 16 of 17 die een misdrijf heeft gepleegd blijft bestaan in het nieuwe systeem. De rechter hanteert met name de ontwikkeling van de jongere als uitgangspunt bij zijn beslissing tot het opleggen van een straf of een maatregel in het reguliere strafrecht. Het kabinet acht dit een belangrijk middel om te voorkomen dat er over de hele linie disproportioneel zwaardere straffen moeten worden geïntroduceerd in het milde jeugdstrafrecht. Tegen deze achtergrond heeft het Koninkrijk der Nederlanden besloten zijn voorbehoud bij artikel 37, letter c, van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind te handhaven. In dergelijke gevallen blijft de zaak van de minderjarige onder de kinderrechter. Het voorbehoud komt uitgebreid aan de orde in het vierde periodieke rapport van Nederland over de implementatie van het Verdrag van de rechten van het kind.

Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten

In december 2011 besloot de Raad van Ministers van Curaçao het voorbehoud bij artikel 8 van het Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten in te trekken. Het Koninkrijk der Nederlanden zal te zijner tijd de nodige grondwettelijke procedures voor de intrekking initiëren.

Rapporten

Wat betreft de rapportage inzake de implementatie van verdragen tracht het Koninkrijk der Nederlanden te bewerkstelligen dat de vier landen hun rapporten gezamenlijk indienen.

7. Non-discriminatie

Iedereen in Nederland wordt bij wet beschermd tegen discriminatie. Het verbod op discriminatie is vervat in artikel 1 van de Nederlandse Grondwet. Het kabinet wijst iedere vorm van discriminatie wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht, seksuele geaardheid of op welke grond dan ook af. Discriminatie is onverenigbaar met burgerschap: het belet mensen betrokken te raken bij de maatschappij en deel te nemen aan en te investeren in hun leefomgeving.

7.1 Non-discriminatie (inclusief rassendiscriminatie)

De Tweede Kamer wordt doorlopend op de hoogte gehouden van de resultaten van de aanpak van discriminatie. Op 13 september 2010 deed het toenmalige kabinet een actieprogramma tegen discriminatie aan de Tweede Kamer toekomen. Op 7 juli 2011 legde het huidige kabinet zijn plannen voor aan de Tweede Kamer om de maatregelen uit dit actieprogramma verder aan te scherpen.

De Nederlandse regering hecht sterk aan een goed informatiesysteem waarmee ontwikkelingen op het gebied van discriminatie kunnen worden gevolgd. Periodiek worden er "monitors" gepubliceerd over rassen- en andere vormen van discriminatie in de ruimste zin van het woord en specifiekere onderwerpen. Het Nederlandse kabinet heeft onlangs geïnvesteerd in het upgraden van zijn informatiesysteem.

Kamerbrieven betroffen ook preventieve maatregelen voor bijvoorbeeld discriminatie in het onderwijs, richtlijnen voor website-moderators om strafbare discriminerende boodschappen tegen te gaan en ondersteuning van de rijksoverheid bij lokaal antidiscriminatiebeleid.

In de brieven worden alle methoden beschreven voor het opsporen en vervolgen van degenen die zich schuldig maken aan discriminatie. Wanneer iemand wordt vervolgd wegens een strafbaar feit dat gepaard gaat met discriminatie, gelden de discriminatoire aspecten voor het OM als verzwarende omstandigheid bij de strafeis. Discriminatie wordt sinds 2009 omschreven als een verzwarende omstandigheid die kan leiden tot verhoging van de strafmaat met 50%. Voorheen was dat 25%. Met ingang van mei 2011 is er nog een verzwarende omstandigheid opgenomen voor dergelijke feiten. Op grond hiervan kan de strafeis met 100% worden verhoogd. De officier van justitie kan daarom verzoeken bij ernstige misdrijven die zijn ingegeven door discriminerende factoren.

Met ingang van het najaar van 2012 zal de regering jaarlijks een brief publiceren waarin verslag wordt gedaan van de voortgang.

In oktober 2011 nam het parlement van Curaçao een landsverordening aan tot wijziging van boek I van het Burgerlijk Wetboek, waardoor het mogelijk wordt het vaderschap via de rechter vast te laten stellen voor buitenechtelijke kinderen en kinderen die niet zijn erkend door hun vader. Dit maakte een einde aan de ongelijke behandeling tot dusver bij onder andere het erfrecht van wettige en buitenechtelijke kinderen en kinderen die wel en kinderen die niet erkend zijn door hun vader.

Landsverordening van Sint Maarten inzake de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap

De Landsverordening inzake de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap is aangenomen door het parlement van Sint Maarten en wacht nu op publicatie. Door de verordening kan een kind, de moeder of de voogdijinstelling een verzoek indienen om formele vaststelling van de naam van de vader. Buitenechtelijke kinderen krijgen dezelfde status als wettige kinderen.

Inventarisatie van de situatie van kinderen en vrouwen op Aruba

In 2011 heeft UNICEF de situatie van vrouwen en kinderen op Aruba geïnventariseerd en geanalyseerd. Bij het onderzoek richtte men zich op de mensenrechten aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve methodes. De voorlopige bevindingen worden in februari

2012 gepresenteerd aan de regering en stakeholders. De regering zal de definitieve conclusies en aanbevelingen hanteren voor het formuleren en evalueren van sociaal beleid gericht op kinderen, jongeren en vrouwen.

Overige aanbevelingen

Met het oog op de aanpak van racistische of xenofobe programma's van politieke partijen wenst Nederland te benadrukken dat de omschrijving van racistische of xenofobe uitspraken gepaard moet gaan met de omschrijving van een strafbaar feit. Een dergelijke conclusie kan pas worden getrokken nadat een rechter heeft bepaald dat een politieke partij een dergelijk strafbaar feit heeft gepleegd. Dit is tot dusver nog niet het geval geweest. De vrijheid van meningsuiting is een fundament van elke democratie waarbij beperkingen vooraf uitgesloten zijn.

Voor wat betreft de aanbeveling om alle aanbevelingen van het Comité ter uitbanning van rassendiscriminatie (CERD) over te nemen verwijst de regering naar het tussentijdse rapport dat de permanente afgevaardigde op 20 juli 2010 heeft ingediend bij het CERD.

Wetboek van strafrecht inzake aanzetting tot haat

De artikelen 137c tot en met e van het Nederlandse wetboek van strafrecht hebben betrekking op een breed scala aan strafbare feiten, waaronder aanzetting tot haat en het in het openbaar doen van uitlatingen die beledigend zijn voor groepen mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun seksuele gerichtheid of handicap. Deze bepalingen stellen het kabinet in staat zijn verplichtingen uit hoofde van de belangrijkste internationale verdragen tegen discriminatie en racisme actief na te komen binnen het huidige internationale kader ter bescherming van de burgerrechten en politieke rechten. Het Koninkrijk der Nederlanden meent dat er geen aanvullende maatregelen behoeven te worden geïmplementeerd.

Op 1 november 2010 is het Koninkrijk der Nederlanden toegetreden tot het Aanvullend Protocol inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken, betreffende de strafbaarstelling van handelingen van racistische of xenofobische aard verricht via computersystemen (Straatsburg, 28 januari 2003).

Behalve het stimuleren van de bewustwording van discriminatie en het aanmoedigen van de slachtoffers aangifte te doen - en de aangifte te vergemakkelijken - acht de Nederlandse regering het van belang effectieve, proportionele en afschrikwekkende sancties op te leggen aan degenen die zich schuldig maken aan discriminerende of racistische activiteiten. Het Openbaar Ministerie heeft bijgevolg alle officieren van justitie geïnstrueerd de strafeis met 100% te verhogen in zaken waarin het strafbare feit was ingegeven door een vorm van discriminatie.

7.2. Gender, genderidentiteit en seksuele gerichtheid

Het kabinet heeft de Tweede Kamer een brief toegezonden waarin het aan de hand van een aantal "actielijnen" zijn beleid voor gelijke kansen uiteenzet voor de periode 2011 - 2015. Zo wordt in het kader van het actieplan laaggeletterdheid extra aandacht besteed aan de aanpak van dit probleem onder vrouwen. De Nederlandse regering beschouwt de onafhankelijkheid van vrouwen en in het bijzonder de afhankelijkheid van veel jonge vrouwen die naar Nederland komen om een gezin te stichten of in het kader van de gezinshereniging als een zeer belangrijke kwestie. Te weinig talenkennis en opleiding in

combinatie met onbekendheid met de Nederlandse instituties vormt een grote belemmering voor gelijke kansen en de vooruitzichten voor de toekomst voor deze immigranten. In dit verband dragen het inburgeringsexamen en de nieuwe toelatingseisen voor migrerende gezinsleden bij aan de zelfstandigheid van deze groep.

Op het gebied van genderidentiteit en seksuele gerichtheid is de Nederlandse benadering gericht op de aanpak van discriminatie, het bevorderen van gelijke behandeling en het opkomen voor de mensenrechten van de kwetsbare groepen van homoseksuelen en transseksuelen. Sinds 2008 organiseert Nederland ieder jaar op 11 oktober de National Coming Out Day. Om beter zicht te krijgen op de kwetsbare positie van transseksuelen heeft Nederland het Sociaal en Cultureel Planbureau verzocht de specifieke problemen van deze groep op het gebied van werkgelegenheid en gezondheidszorg te onderzoeken. Na de afronding van voorbereidend veldonderzoek via internet wordt nu wetgeving voorbereid voor de erkenning van genderidentiteit.

De doelstellingen voor het onderwijs worden toegelicht. Seksualiteit en seksuele diversiteit worden opgenomen in de doelstellingen voor primair (nr. 38), secundair (nr. 43) en bijzonder onderwijs (nr. 53).

De regering hanteert de grondbeginselen van gendermainstreaming. Bij het formuleren van beleid worden dus de mogelijk uiteenlopende gevolgen voor mannen en vrouwen meegenomen. Nederland verwerkt genderoverwegingen in zijn beleid door erop toe te zien dat de gevolgen van het beleid van de lijnministeries voor vrouwen zo transparant en verifieerbaar mogelijk zijn en door verbetering van de kennis van gelijke kansen in het algemeen en van gendergelijkheid in het bijzonder.

Centrum voor de ontwikkeling van vrouwen op Aruba

Het *Centro pa Desaroyo di Hende Muher* (centrum voor de ontwikkeling van vrouwen, CEDEHM), werd bij landsbesluit opgericht in 2010. Het CEDEHM opende zijn deuren op 8 maart 2011 en is een overheidsinstantie met een eigen budget. Het opereert op basis van gendergelijkheid en gendermainstreaming. Het primaire doel is bevordering van gelijke rechten en gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de Arubaanse maatschappij. Het CEDEHM tracht bovendien de positie van vrouwen te verbeteren, zowel in de publieke sector als in het private domein. Het onderliggende doel is groepen in een achterstandspositie, zoals gescheiden vrouwen en alleenstaande moeders, zelfstandiger te maken. Dit hoopt men te bewerkstelligen door hen bewuster te maken van hun rechten en begeleiding en ondersteuning te bieden.

In januari 2012 lanceerde het CEDEHM het pilotproject 'Big Sister Little Sister Mentorship'. Hiervoor wordt samengewerkt met *Stichting Kindertelefoon* en de *Stichting Katholiek Onderwijs Aruba*. Het doel is begeleiding en ondersteuning te bieden aan meisjes tussen 10 en 14 jaar die in hun onmiddellijke leefomgeving blootstaan aan risicofactoren om te voorkomen dat ze in moeilijkheden raken.

7.3 Werkgelegenheid

Op het gebied van werkgelegenheid ondervinden vrouwen verschillende vormen van discriminatie. Zo is er soms sprake van discriminatie wegens zwangerschap, zijn er verschillen in beloning en zijn vrouwen in de hoogste posities ondervertegenwoordigd en dat geldt voor zowel de private als de publieke sector.

Verschillende instrumenten worden ingezet om de benoeming van meer vrouwen op hoge posities te bevorderen, waaronder netwerken, werving- en selectiebureaus en actieprogramma's voor het recruterende, opleiden en aan boord houden van vrouwelijke kandidaten. Om zelf het goede voorbeeld te geven zijn adviesorganen van de overheid in Nederland verplicht te waarborgen dat mannen en vrouwen in gelijke aantallen worden aangesteld. Sinds 2007 is het percentage vrouwen dat een toppositie in de publieke sector bekleedt gestegen van 23% tot 26%. Op Curaçao wordt 50% van de topfuncties bij de overheid (op het niveau van Directeur of Permanent Secretaris) momenteel bekleed door vrouwen (aanbeveling 27). Het percentage vrouwen in dienst van de Nederlandse overheid is sinds 2007 met twee procentpunten gestegen tot 52%. Van degenen die in 2010 in dienst traden bij de overheid was 59% vrouw. Volgens de volkstelling op Aruba in 2010, was 43,8% van de ambtenaren vrouw (in totaal 1987 vrouwen). Van hen bekleedde 26% een topfunctie. Vrouwen nemen 51,6% van alle topfuncties in de gehele Arubaanse publieke sector voor hun rekening.

Aan het eind van 2011 hadden bijna 200 organisaties, ondernemingen en publieke instellingen het Talent to the Tophandvest ondertekend, waarmee zij zich schaarden achter het ontwikkelen of voortzetten van een strategie om de toestroom van vrouwen tot managementfuncties te bevorderen. De ondertekenaars stellen hun eigen kwantitatieve doelstellingen vast, toetsen de voortgang en brengen verslag uit aan een monitoringcommissie. Deze commissie brengt ieder jaar verslag uit en publiceert de resultaten die de ondertekenaars geboekt hebben.

Om de economische zelfstandigheid van vrouwen te bevorderen worden vrouwen die financieel afhankelijk zijn van een kostwinner niet langer fiscaal ondersteund. Het programma Eigen kracht is gericht op laagopgeleide vrouwen (vaak betreft het migranten) zonder werk en zonder uitkering. 21 grote en middelgrote gemeenten hebben een intentieverklaring ondertekend om laagopgeleide vrouwen op weg te helpen naar een baan of opleiding. De activiteiten zijn deels gericht op de sociale omgeving van de vrouwen. Met dit programma wil de overheid een culturele verschuiving bewerkstelligen zodat alle vrouwen en de mensen in hun omgeving het vanzelfsprekend vinden dat ze betaald werk aanvaarden.

Discriminatie van etnische minderheden op de arbeidsmarkt

Nederland vindt het belangrijk de participatie van migranten op de arbeidsmarkt te bevorderen. Het kabinet tracht dit te bewerkstelligen met behulp van algemene maatregelen en door belemmeringen weg te nemen die werkzoekenden ondervinden door persoonlijke begeleiding waarbij hun afkomst geen enkele rol speelt. Dit vergt maatregelen en instrumenten die zijn toegesneden op de persoonlijke situatie van elke werkzoekende. Dit geldt in gelijke mate voor alle werkzoekenden, ongeacht of zij afkomstig zijn uit Westerse landen of niet. De lokale overheid speelt een voortrekkersrol in dit verband. Het kabinet ondersteunt de gemeentes met programma's als Impuls Vakmanschap ter verbetering van de effectiviteit, efficiency en de kwaliteit van de dienstverlening van de sociale diensten.

Het kabinet blijft jongeren aansporen zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor het vinden van een baan of opleiding. Zij moeten zich actief opstellen en gebruikmaken van de kansen op de arbeidsmarkt. Het aanscherpen van de voorwaarden en sancties voor

jongeren via de wet Werk en Bijstand draagt hieraan bij. De regionale aanpak die werd geïntroduceerd met het Actieplan Jeugdwerkloosheid blijft centraal staan in het reguliere beleid.

Voor jongeren die niet op eigen kracht meteen toegang vinden tot de arbeidsmarkt is goede samenwerking tussen de zorgsector, onderwijs en re-integratie onontbeerlijk.

Door decentralisatie (bijvoorbeeld van het toezicht, de Wet werken naar vermogen, jeugdzorg en ondersteuning van cliënten) kregen de gemeenten meer zeggenschap bij het opzetten van een integrale aanpak om jongeren aan het werk te helpen.

In 2006 leidde de relatief hoge werkloosheid onder voormalige vluchtelingen tot een project voor deze groep. Doel was binnen drie jaar 2500 voormalige vluchtelingen extra te helpen bij het vinden van werk. In 2009 bleek dat deze doelstelling al bijna (90%) was bereikt. In 2010 werd een nieuw project gelanceerd dat doorloopt tot 2013.

Tot slot moet de participatie van etnische minderheden in de publieke sector worden genoemd. De werkgelegenheid slinkt namelijk niet alleen, maar wordt ook diverser. De Nederlandse regering hecht veel waarde aan de diversiteit van personeel in de publieke sector voor een betere aansluiting op de Nederlandse pluriforme maatschappij.

Ieder jaar monitort de Nederlandse regering de ontwikkeling van de diversiteit wat betreft sekse, leeftijd en etniciteit. Om de verschillende takken van de publieke sector te helpen bij hun diversiteitsbeleid is er een diversiteitsindex ontwikkeld. Dit verschaft de publieke sector een helder beeld van de samenstelling van zijn personeelsbestand. In 2010 bestond 7,9% van het personeelsbestand in de publieke sector uit etnische minderheden.

8. Integratie en maatschappij

Nederland

Integratie is een langdurig proces. In veel opzichten zijn immigranten van latere generaties beter geïntegreerd dan hun ouders of grootouders. Desondanks bestaat er grote zorg over bepaalde groepen immigranten die er niet in slagen op eigen benen te gaan staan in Nederland en over de spanningen binnen de Nederlandse maatschappij.

Integratie vereist inzet van zowel de immigranten als de Nederlandse regering. Essentieel is dat immigranten voldoende vaardigheden opdoen om als volwaardig lid deel te kunnen nemen aan de Nederlandse maatschappij. De Nederlandse regering wil ervoor zorgen dat het algemene Nederlandse beleid op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid en gezondheidszorg voorziet in de behoeften van eenieder, ongeacht herkomst, religie of levensovertuiging. Scholen met grote aantallen migrantenkinderen krijgen ondersteuning om de kwaliteit van het onderwijs op peil te houden. Beter onderwijs bevordert de integratie en voorkomt sociale segregatie. Het integratiebeleid wordt gezien als onderdeel van breder beleid om de eigen verantwoordelijkheid van alle burgers te bevorderen en grotere sociale cohesie te bewerkstelligen. Om hun rechten effectief te kunnen uitoefenen moeten migranten de Nederlandse taal goed beheersen. Met het Nederlandse integratiebeleid worden immigranten toegerust om volop deel te nemen aan de Nederlandse maatschappij.

Acceptatie van diversiteit en pluralisme is een waarde binnen de Nederlandse maatschappij en vastgelegd in de grondwet. Harmonieus samenleven terwijl pluraliteit en individualisme toenemen, vergt inzet, vastberadenheid en saamhorigheidsgevoel. Het kabinet stelt vast dat er behoefte is aan burgerschap met respect voor verschillen en geloof in de individuele en collectieve verantwoordelijkheid. Zij werkt daartoe samen met de gemeenten, het maatschappelijk middenveld en vertegenwoordigers van het publiek aan een gezamenlijke agenda voor modern burgerschap. Deze nieuwe agenda stelt burgers in staat zelf verantwoordelijkheid te nemen, initiatieven te ontplooien en de sociale cohesie te versterken. Op deze manier tracht de Nederlandse regering de tolerantie en het wederzijds begrip te stimuleren.

Het maatschappelijke en politieke debat zijn belangrijke aspecten van burgerschap en democratie en moeten worden gezien tegen de achtergrond van het grondrecht van vrijheid van meningsuiting. De publieke autoriteiten in Nederland handhaven de voorwaarden voor het debat door de fundamentele rechten van degenen die eraan deelnemen te waarborgen. In het beleid en de communicatie worden voorts de waarden uitgedragen waarop de Nederlandse maatschappij en rechtsstaat gebaseerd zijn: vrijheid, gelijkheid, tolerantie en solidariteit.

De Nederlandse regering waardeert ook het werk en de inzet van de immigrantengroeperingen. Voor de publieke autoriteiten is het onderhouden van nauwe banden met prominente personen en organisaties die bekend zijn met migrantengemeenschappen en grote netwerken in die gemeenschappen cruciaal om voeling te houden met maatschappelijke stromingen en om te controleren of het algemeen beleid effectief genoeg is (zie punt 13).

Curaçao

De autoriteiten op Curaçao werken momenteel samen met de Universiteit van Curaçao aan een onderzoek naar de migratie en integratie van nieuwe migrantengroepen (uit Colombia, de Dominicaanse Republiek, Haïti, Jamaica en Venezuela) op het eiland om een beter beeld te krijgen van het beroep dat zij doen op de sociale voorzieningen. De bevindingen zullen uiteindelijk worden gebruikt voor beleid dat specifiek gericht is op de integratie van nieuwe groepen in de maatschappij.

Aruba

Aruba kent vanwege de vele immigranten een zeer pluriforme maatschappij met bijna 100 verschillende nationaliteiten. Het beleid van de overheid is erop gericht de maatschappelijke betrokkenheid te vergroten door een sterker gemeenschapsgevoel te genereren. In 2011 heeft de regering internationale deskundigen uitgenodigd voor de *Happy Community Conference* om hun visie op het functioneren van de maatschappij te delen met de Arubaanse samenleving.

Burgerparticipatie en publieke initiatieven staan centraal bij het grote renovatieproject *Bo Bario* (Jouw wijk) om de leefkwaliteit in de wijken te verbeteren.

In oktober 2011 nam het parlement een wetsvoorstel aan voor het opleiden van jongemannen tussen 18 en 24 zonder werk die geen opleiding volgen en niet beschikken over kwalificaties. Twintig jongemannen zijn begonnen aan de eerste fase van het programma. Vier maanden lang ondergaan ze een fysieke training en worden hun

discipline, omgangsvormen en waarden bijgebracht. Na deze basistraining volgt een opleiding van 8 maanden waarin ze een vak leren. Ze krijgen een specifieke beroepsopleiding aangeboden om hun kansen op de arbeidsmarkt te optimaliseren. Ook volgen ze een breder onderwijsprogramma bestaande uit Engels, sollicitatietraining en algemene ontwikkeling.

Het Prismaprogramma werd opgezet om kinderen die geen Nederlands spreken het Nederlands bij te brengen als vreemde taal. Ook lokale kinderen die moeite hebben met Nederlands mogen eraan deelnemen. Via een apart programma wordt leerlingen een jaar Nederlands aangeboden ter voorbereiding op het reguliere voortgezet onderwijs.

9. Huiselijk geweld

Geweld in huiselijke kring

Getracht wordt het geweld in de huiselijke kring aan te pakken. Dit is een overkoepelende term voor allerlei soorten geweld: huiselijk geweld, kindermishandeling, eergegrelateerd geweld en mishandeling van ouderen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn ondersteuning van de slachtoffers, een specifieke aanpak van de daders en maatregelen om het patroon dat geweld van de ene generatie overgaat op de andere te doorbreken.

Op Curaçao kunnen slachtoffers van geweld in de relationele sfeer zich tot de rechter wenden om een locatieverbod zodat de dader niet meer in hun straat mag komen. Op grond van het nieuwe Wetboek van Strafrecht dat op 15 november 2011 van kracht werd kan de rechter ook een iets ander verbod opleggen waarmee de dader de toegang tot een bepaald omschreven gebied wordt ontzegd.

Genderspecifieke aanpak

Huiselijk geweld treft vrouwen onevenredig zwaar en wordt vaak gepleegd door mannen, meestal hun partner of ex-partner. Ook mannen kunnen soms echter het slachtoffer zijn van huiselijk geweld, al zijn zij verreweg in de minderheid. Met het Nederlandse beleid ter bestrijding van huiselijk geweld wordt daarom getracht alle slachtoffers te ondersteunen en ook alle verschillende vormen van geweld aan te pakken.

In het kader van het nationale beleid ter bestrijding van huiselijk geweld ontwikkelen de betrokken ministeries een gerichte aanpak om genderkwesties te integreren in de beleidsontwikkeling. Dit zal bijvoorbeeld gebeuren bij het specifieke beleid om "intieme geweldplegers" die de ernstigste misdrijven plegen in de huiselijke sfeer aan te pakken.

Kindermishandeling

In januari 2012 gaat de campagne Kinderen Veilig van start. Kinderen zijn buitengewoon kwetsbaar in hun relaties met degenen die hen opvoeden en verzorgen en minder goed in staat voor zichzelf op te komen dan volwassenen. Uit recent onderzoek blijkt dat er in 2010 119.000 kinderen mishandeld werden. Het nieuwe actieplan omvat aanvullende maatregelen voor de komende jaren. Deze maatregelen zijn gericht op het voorkomen, herkennen en stoppen van kindermishandeling en op het beperken van de gevolgen door de kinderen de behandeling te bieden die ze nodig hebben. Daarnaast ligt de nadruk in het nieuwe beleid op het belang van het waarborgen van de fysieke veiligheid van kinderen en het aanpakken van seksueel misbruik.

Wet tijdelijk huisverbod

De Wet tijdelijk huisverbod machtigt burgemeesters een tijdelijk huisverbod van maximaal tien dagen op te leggen aan plegers van huiselijk geweld wanneer er sprake is van acute dreiging. In die tijd worden hulpprogramma's opgezet voor de betrokkenen. Dankzij deze maatregel hoeven de slachtoffers van huiselijk geweld (vaak vrouwen en kinderen) hun huis niet te ontvluchten, maar wordt de dader weggehaald. Dit sterkt de slachtoffers en moedigt hen aan hun situatie te veranderen. Huisverboden worden vrij vaak opgelegd en de professionals uit het veld beschouwen de optie over het algemeen als een positieve ontwikkeling. Huisverboden hebben duidelijk een toegevoegde waarde bij de aanpak van huiselijk geweld.

De regering van Curaçao werkt samen met ngo's op het eiland bij het opstellen van een nationaal plan om huiselijk geweld en kindermishandeling een halt toe te roepen. Een concept van het nationale plan is onlangs besproken in het parlement. In januari 2012 moet een publiek debat plaatsvinden waarbij alle stakeholders betrokken zullen worden.

In verschillende modules op de politieacademie op Aruba komt het thema van de omgang met slachtoffers van huiselijk geweld aan de orde. Met ingang van 2012 krijgen politieagenten in opleiding tijdens de modules "misdaad" en "openbare orde en sociale zorg" specifiekere informatie over huiselijk geweld. Deze modules worden ondersteund met interactieve lezingen door *Bureau Sostenemi* (bureau 'Ondersteun Mij'), de *Fundacion Respetami* (stichting 'Respecteer Mij'), de Kindertelefoon en het ministerie van Sociale Zaken.

Ouderen

In het regeerakkoord roept de Nederlandse regering op tot positieve actie om mishandeling van ouderen uit te bannen. In het actieplan Ouderen in veilige handen worden tien maatregelen gepresenteerd om ouderenmishandeling uit te bannen. Ze hebben betrekking op preventie, het herkennen van risico's, maatregelen bij daadwerkelijke mishandeling van ouderen en betere hulp aan slachtoffers. Het actieplan loopt van 2011 tot en met 2014. Er is structureel €10 miljoen per jaar uitgetrokken voor de implementatie. Het plan geldt zowel voor geweld in de professionele setting als in de thuissituatie.

10. Mensenhandel

De uitbanning van mensenhandel behoort tot de prioriteiten van de Nederlandse regering. Er is dan ook een heel scala aan maatregelen en activiteiten geïnitieerd om dit probleem effectief aan te pakken.

Het mandaat van de in 2008 opgezette Task Force Aanpak Mensenhandel is verlengd tot 2014 en de task force zelf is uitgebreid. De task force bestaat uit vertegenwoordigers van vijf ministeries, het Openbaar Ministerie, politie, de IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst), de Koninklijke Nederlandse Marechaussee, drie burgemeesters (van Alkmaar, Utrecht en Den Haag, binnenkort gevolgd door die van Amsterdam), een locoburgemeester (Rotterdam), de rechterlijke macht, de Nationale Rapporteur mensenhandel en CoMensha, een ngo. Nederland gelooft sterk in de kracht van een multidisciplinaire aanpak bij de bestrijding van criminaliteit, met inbegrip van mensenhandel. De traditionele aanpak via de reguliere handhavingkanalen volstaat niet voor mensenhandel. Om mensenhandel effectief aan te kunnen pakken is ook de medewerking van de Koninklijke Marechaussee, de IND en de lokale overheid nodig. De

Task Force heeft ingestemd met het nieuwe actieplan voor 2011-2014. Een van de doelstellingen van het actieplan is meer organisaties te betrekken bij de bestrijding van mensenhandel.

Op 9 juni 2009 heeft het parlement een wetsvoorstel aangenomen waarmee de maximumstraffen voor mensenhandel werden verhoogd. De maximumstraf voor het basisdelict is van 6 naar 8 jaar gevangenisstraf gegaan, 10 jaar indien twee of meer personen hebben samengewerkt, 15 jaar bij ernstig lichamelijk letsel en 18 jaar indien er een dodelijk slachtoffer bij is gevallen. In 2012 zal er wederom een wetsvoorstel tot verhoging van de maximumstraffen voor mensenhandel worden ingediend.

De regering heeft een wetsvoorstel ingediend om de regelgeving rond prostitutie aan te scherpen, in het bijzonder ten aanzien van de vergunningsvereisten voor bordelen en andere seksbedrijven en verbetering van het toezicht door de overheid. Werkgevers die niet voldoen aan de vergunningsvereisten kunnen vervolgd worden. Cliënten die het nieuwe systeem omzeilen kunnen eveneens vervolgd worden. Verwacht wordt dat de strengere regelgeving een krachtig afschrikwekkend effect zal hebben op mensenhandelaars en uitbuiting zal helpen voorkomen. Deze aanpak zal waarschijnlijk remmend werken op de vraag. In het wetsvoorstel wordt de minimumleeftijd voor legale prostitutie bovendien verhoogd van 18 naar 21 jaar. Het wetsvoorstel is aangenomen door de Tweede Kamer en ligt momenteel voor in de Eerste Kamer.

In december 2011 werd een allesomvattend actieplan gelanceerd voor de aanpak van loverboys, die kwetsbare meisjes met verleidingstactieken trachten te dwingen tot prostitutie. Het actieplan dient het bewustzijn te bevorderen, meisjes mondiger te maken en het fenomeen loverboy over de hele linie te bestrijden, terwijl de opvang en zorg voor slachtoffers wordt verbeterd.

In 2005 werd het artikel over mensenhandel in het Nederlandse wetboek van strafrecht verruimd met de omschrijving uit het protocol van Palermo, waarin wordt verwezen naar zowel dwang tot het verrichten van diensten op seksueel gebied als het gedwongen verrichten van arbeid en de verwijdering van organen. [artikel 273f WvSr] Het aantal gevallen van uitbuiting door arbeid is sindsdien ieder jaar gestegen van 26 slachtoffers in 2007 tot 135 in 2010. Hierbij werden vooral mannelijke slachtoffers aangetroffen: ruim 100 in zowel 2009 als in 2010.

In 2010 vond een campagne plaats om het publiek, de vakbonden, werkgevers en ambtenaren via advertenties op bijvoorbeeld websites op het gebied van de bouw en de landbouw en artikelen in huis-aan-huisbladen bewust te maken van arbeidsuitbuiting. Dit leidde tot verschillende meldingen van verdachte situaties.

Nederland werkt nauw samen met de belangrijkste landen van herkomst van slachtoffers van mensenhandel, waaronder Nigeria. Naar aanleiding van informatie dat Nigeriaanse minderjarigen verdwenen uit vluchtelingenopvangcentra werd in oktober 2006 een groot onderzoek gestart. Hierbij werd vastgesteld dat mensenhandelaren minderjarige Nigeriaanse vrouwen tijdelijk onderbrachten in vluchtelingencentra in Nederland (door hen te dwingen asiel te vragen) waarna ze mee werden genomen naar Zuid-Europa en gedwongen in de prostitutie belandden. Bij het onderzoek waren tien andere landen

betrokken en dat leidde in november 2007 tot 32 arrestaties en huiszoekingen in acht landen en nogmaals 51 arrestaties in Italië in januari 2008.

Op 1 januari 2008 is een pilotproject gestart voor beschermde opvang van alleenstaande minderjarige asielzoekers die het gevaar liepen in handen te vallen van mensenhandelaren. Vorig jaar werden deze beschermde opvangcentra de norm. Mogelijke slachtoffers worden ondergebracht in kleinschalige locaties met extra beveiligingsmaatregelen en personeel.

Het nieuwe wetboek van strafrecht van Curaçao waarin mensenhandel strafbaar werd, trad in werking in november 2011. Er vond een voorlichtingscampagne plaats over de wijzigingen van het nieuwe wetboek van strafrecht waarbij ook specifiek werd ingegaan op mensenhandel. Al verschillende jaren loopt er een algemene voorlichtingscampagne om het publiek te informeren over mensenhandel. Sinds 2007 is er op Curaçao een multidisciplinaire werkgroep voor dit thema die onder meer publiekscampagnes opzet. Zo vond er in 2009 een campagne plaats om tienermoeders bewust te maken van de gevaren van loverboys. Er zijn lessen gegeven op scholen voor beroepsonderwijs en televisieprogramma's aan gewijd. In 2011 werd een documentaire uitgezonden over het thema en werd op grote schaal een folder verspreid over mensenhandel. In 2008 is er een memorandum van overeenstemming gesloten tussen de ministers van justitie binnen het Koninkrijk der Nederlanden om hun krachten te bundelen voor de bestrijding van mensensmokkel en mensenhandel.

Kinderporno, handel in kinderen en kindersekstoerisme

Het mandaat van de Nationaal Rapporteur mensenhandel is uitgebreid met kinderporno. Het eerste rapport over dit onderwerp werd in oktober 2011 gepubliceerd. De Nationaal Rapporteur concludeert dat kinderporno bijna altijd een zaak van een op een is, waarbij seksueel geweld wordt gebruikt dat niet los gezien kan worden van dit misdrijf. Zij adviseert een integrale aanpak voor seksueel geweld tegen kinderen met inbegrip van pornografie te ontwikkelen. Het kabinet werkt de details van zijn aanbevelingen uit als onderdeel van het actieplan tegen kindermishandeling voor de periode 2012-2016.

In haar zevende rapport over mensenhandel heeft de Nationaal Rapporteur opnieuw aandacht besteed aan de handel in kinderen. Het aantal minderjarige slachtoffers van mensenhandel daalde van 199 in 2007 naar 169 in 2008 en naar 111 in 2009.

In januari 2010 lanceerde de minister van Justitie een bewustwordingscampagne voor kindersekstoerisme getiteld "Doorbreek het stilzwijgen" waarmee Nederlandse toeristen erop gewezen werden dat seks met kinderen strafbaar is en dat ze verdachte situaties kunnen melden via een speciale website (www.meldkindersekstoerisme.nl). De minister van Justitie en de ANVR kwamen overeen nauwer te gaan samenwerken om kindersekstoerisme te voorkomen. Vanaf 2007 zijn de Nederlandse autoriteiten nationale actiedagen gaan organiseren op Schiphol waarop passagiers uit de landen van bestemming voor kindersekstoerisme worden gecontroleerd op kinderporno. Nederland nam samen met het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Zweden in maart 2011 bovendien deel aan een door Europol gecoördineerde actiedag.

11. Vluchtelingen en asielzoekers

Asielprocedure

Snelle en weloverwogen besluitvorming over asielaanvragen is in het belang van asielzoekers. In juli 2010 werd de versnelde procedure van 48 uur vervangen door een procedure van acht dagen. Voorafgaand aan deze termijn van acht dagen krijgt de asielzoeker een periode van zes dagen voor rust en voorbereiding op de asielprocedure. Tijdens die zes dagen is er geen contact tussen de IND en de asielzoeker en worden alle asielzoekers op de hoogte gesteld van hun rechten en hetgeen ze kunnen verwachten van Vluchtelingenwerk Nederland. Verzoeken om een vrouwelijke tolk worden behandeld en gecontroleerd wordt of er niets belangrijks vergeten is. De asielzoekers ontvangen gratis rechtsbijstand en ook hun juridisch adviseur, die zij behouden tijdens de hele procedure, krijgt tijd om zich voor te bereiden. Via een gezondheidscontrole voorafgaand aan de algemene asielprocedure wordt gewaarborgd dat de IND ook rekening houdt met medische en psychologische problemen.

De herziene asielprocedure leidt er niet toe dat alle asielverzoeken binnen acht dagen worden afgerond. Als er nader onderzoek nodig is, wordt de asielaanvraag behandeld volgens de verlengde procedure. In de herziene asielprocedure kan de rechter nieuwe feiten en omstandigheden meewegen, zoals veranderde omstandigheden in het land van herkomst, ook wanneer die later zijn ingetreden dan het besluit van de IND. Asielzoekers hebben de mogelijkheid van beroep en kunnen zich vervolgens wenden tot het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Asielzoekers wier aanvraag in eerste instantie is afgewezen bij het opvangcentrum en tijdens de verlengde procedure worden gedurende vier weken opgevangen. Doorgaans doet de rechter binnen deze termijn uitspraak op hun beroep. Nederland meent daarom dat de herziene asielprocedure voldoende waarborgen bevat voor een zorgvuldige, volledige en rechtvaardige besluitvorming en een eerlijk proces.

De herziene asielprocedure wordt in 2013, dus drie jaar na implementatie getoetst. Bij deze toetsing worden alle aspecten, dus ook de zorgvuldige, volledige en rechtvaardige besluitvorming en het eerlijke verloop van de procedure onderzocht. Hierbij worden ook de opvattingen van de betrokkenen, met inbegrip van Vluchtelingenwerk en de advocatuur, in aanmerking genomen.

Nederland wenst te benadrukken dat talloze waarborgen van toepassing zijn op uitzonderlijke situaties waarbij in beperkte en proportionele mate gebruik mag worden gemaakt van dwang bij de uitzetting van vreemdelingen. Een onafhankelijke commissie houdt toezicht op de terugkeer, gedwongen uitzettingen en het gebruik van geweld. Ieder jaar concludeert zij dat er geen sprake is van systematisch gebruik van excessief geweld bij het uitzettingsproces. De commissie doet ook aanbevelingen voor verdere beperking van de noodzaak in individuele gevallen over te gaan tot het gebruik van geweld. Deze aanbevelingen worden altijd gebruikt ter verbetering van het terugkeerproces en gedwongen uitzettingen.

Strafbaarstelling van illegaal verblijf

Het strafbaar stellen van illegaal verblijf is geen doel op zich. Verwacht wordt dat het een afschrikwekkende werking zal hebben op illegale migranten of mensen die van plan zijn immigranten illegaal naar Nederland te brengen.

Illegaal verblijf wordt aangemerkt als een strafbaar feit. Het verlenen van humanitaire bijstand of ondersteuning aan illegalen wordt niet aangemerkt als een strafbaar feit in de zin van medeplichtigheid. Kinderen die illegaal in Nederland verblijven kunnen naar school blijven gaan en ook illegalen krijgen de nodige medische hulp. In dit opzicht is er niets veranderd. De strafbaarstelling van illegaal verblijf is gericht op meerderjarige vreemdelingen. Minderjarige kinderen die onder het gezag van hun ouders verkeren kunnen vanzelfsprekend niet strafrechtelijk aansprakelijk worden gehouden voor hun illegale verblijf.

Beoogd wordt dat degenen die veroordeeld worden wegens illegaal verblijf een boete van de tweede categorie krijgen opgelegd van ten hoogste €3.800, maar over het algemeen veel minder (ongeveer 200 euro) of een gevangenisstraf van 4 maanden. Vertrek heeft voorrang boven straf. Een vonnis uitsluitend wegens illegaal verblijf mag nooit in de weg staan van of leiden tot uitstel van het vertrek. In beginsel wordt illegaal verblijf bestraft met een boete. Wanneer gevangenisstraf en geen boete wordt opgelegd, krijgt uitzetting waar mogelijk voorrang.

12. Onderwijs

In de vorige rapporten werd vastgesteld dat basisscholen en scholen voor het voortgezet onderwijs wettelijk verplicht zijn burgerschap en maatschappelijke integratie te bevorderen. Deze verplichting heeft een algemeen karakter en heeft impliciet ook betrekking op de mensenrechten. Een aantal fundamentele waarden en mensenrechten zijn opgenomen in het kader voor het toezicht door de onderwijsinspectie.

Doelstellingen zoals burgerschap, mensenrechten en de rechten van het kind zijn inherent aan de doelstellingen van het basis- en voortgezet onderwijs zonder expliciet te worden genoemd. Doelstelling 47 voor het voortgezet onderwijs bepaalt dat leerlingen actuele spanningen en conflicten in hun context moeten leren plaatsen en leren over de gevolgen ervan op alle niveaus, over het belang van mensenrechten en de relevantie van internationale samenwerking. Van scholen wordt verwacht dat ze zich op alle niveaus via de onderwijscurricula inzetten voor de doelstellingen. De manier waarop ze dat doen behoort tot de verantwoordelijkheid van de scholen zelf. Ter ondersteuning is er een curriculumvoorstel uitgewerkt waarin onderwijs over mensenrechten is verwerkt in een model voor onderwijs over burgerschap.

Het kabinet ondersteunt het initiatief van de Onderwijsraad voor burgerschap waarmee wetenschappers, opstellers van onderwijscurricula en de inspectie onderwijsinstellingen kunnen helpen met programma's rond identiteit. De wettelijke invoering op 1 augustus 2011 van een systeem waarmee middelbare scholieren een maatschappelijke stage kunnen lopen bij een non-profit of vrijwilligersorganisatie is een andere manier voor het bevorderen van burgerschap.

In de jaarlijkse rapporten van de onderwijsinspectie is vastgesteld dat scholen hun verplichtingen tot burgerschapseducatie nakomen, maar dat er slechts weinig duidelijke plannen hebben uitgewerkt op dit terrein. Er zijn extra maatregelen nodig om de ambities te verwezenlijken. De Onderwijsraad van Nederland is verzocht een adviesrapport uit te brengen aan de regering over aanvullende mogelijkheden om scholen te helpen voldoen aan hun verplichtingen op het gebied van burgerschapseducatie. Ook de relatie tussen

burgerschapseducatie en mensenrechteneducatie zal aan de orde komen in dit rapport dat verwacht wordt in het voorjaar van 2012.

Mensenrechteneducatie en bewustwording op Aruba

De regering van Aruba wil stereotyperingen voorkomen en onderwijs over gelijkheid aanmoedigen in alle curricula van de kleuterschool tot en met het voortgezet beroepsonderwijs. Op de basisschool worden ze geïntegreerd in "bewegen en gezondheid" en in het voortgezet onderwijs maken ze deel uit van maatschappijleer. In het beroepsonderwijs komen ze aan de orde bij persoonlijke en sociale educatie. Aruba heeft voor deze thema's eigen onderwijsmateriaal opgesteld, dat toegesneden is op de Arubaanse context en zo goed mogelijk aansluit bij de perceptie van de leerlingen van hun omgeving.

Een thema dat specifiek aan de orde komt op de politieacademie is het belang van mensenrechten bij het werk van het Arubaanse politiekorps. Mensenrechten zijn bepalend voor de opstelling van politieagenten bij de uitvoering van hun taken. Ze zijn zowel direct (op grond van jurisprudentie) als indirect (de geest van de bepalingen) van toepassing.

De regering heeft samen met een groep burgers het initiatief 'Fundacion Respeta Bida...semper corda' (Stichting Respect voor het leven ... vergeet nooit) ter bevordering van de tolerantie, solidariteit, vrijheid en gelijkheid voor iedereen en ter bestrijding van racisme, anti-semitisme en xenofobie. Het eerste grote project van de stichting was de onthulling in juni 2011 van een standbeeld van Anne Frank ter herdenking van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Hiermee wil de regering ook een boodschap uitdragen voor de toekomst: een boodschap van liefde en moed en een waarschuwing tegen discriminatie en uitsluiting. De bedoeling is dat scholen deze boodschap verwerken in hun onderwijsprogramma. Een bezoek aan het standbeeld zou daar goed in passen. Het Anne Frankhuis in Nederland zal scholen helpen bij het ontwikkelen van lespakketten. In de herfst van 2011 was er een tentoonstelling over het leven van Anne Frank.

Leerplicht op Sint Maarten

In september 2009 begon men op Sint Maarten met de implementatie van de leerplichtverordening. Volgens deze verordening moeten alle kinderen op Sint Maarten tussen de 4 en 18 naar school. Deze verordening betekent een verbetering voor de kinderen die zonder papieren op Sint Maarten verblijven. Sint Maarten heeft besloten de verordening gefaseerd in te voeren. De invoering is nu in de derde fase. De regering moet nu waarborgen dat alle kinderen op Sint Maarten tussen 4 en 12 jaar daadwerkelijk toegang krijgen tot het formele onderwijs. De komende twee schooljaren zijn uitgetrokken voor de vierde en vijfde fase, die betrekking hebben op respectievelijk de groep van 13 tot en met 15 en die van 16 tot en met 18 jaar.

13. Overige aanbevelingen

Evaluatie van maatregelen tot terrorismebestrijding

In Nederland moet ontwerpwetgeving, met inbegrip van voorstellen voor maatregelen tot terrorismebestrijding, onder meer worden beoordeeld op verenigbaarheid met de fundamentele rechten vervat in het nationale en internationale recht. De uitkomst van een dergelijke toetsing maakt deel uit van de memorie van toelichting bij wetsvoorstellen. Daarnaast kan de praktische uitvoering van maatregelen worden getoetst door een onafhankelijke rechter of een andere instantie, bijvoorbeeld de Nationale Ombudsman.

Mede naar aanleiding van een verzoek van de Tweede Kamer heeft Nederland als een van slechts een handjevol landen zijn anti-terrorisemaatregelen in 2011 geëvalueerd en de bevindingen naar het parlement gestuurd. Uit het onderzoek, waarvan ook een onderzoek door juristen deel uitmaakte, bleek dat de Nederlandse maatregelen voor terrorismebestrijding verenigbaar zijn met de mensenrechten. Nederland zal dit onderzoek om de vijf jaar herhalen.

Reikwijdte van de vrijheid van meningsuiting

Iedereen mag zijn grondwettelijke rechten uitoefenen. De meeste constitutionele rechten zijn echter niet absoluut. De fundamentele vrijheid van de een, bijvoorbeeld die van meningsuiting, reikt tot waar die ten koste zou gaan van de vrijheden van anderen. Dit is een klassiek conflict tussen grondwettelijke rechten. De vrijheid van meningsuiting stuit bijvoorbeeld vaak op de vrijheid van godsdienst. De meeste wettelijke beperkingen van de vrijheid van meningsuiting zijn vastgelegd in het wetboek van strafrecht. De vrijheid van meningsuiting geldt niet voor uitingen die kwetsend zijn, aanzetten tot haat of discriminatie of oproepen tot geweld.

Vervolg van de bedenker van de film *Fitna*

Geert Wilders, die de film *Fitna* heeft geproduceerd, is de politiek leider van de PVV (Partij voor de Vrijheid) en lid van de Tweede Kamer. In haar vonnis van 23 juni 2011 sprak de Amsterdamse rechtbank hem vrij van alle aanklachten wegens aanzet tot haat en discriminatie en wegens belediging van groepen op discriminerende gronden. Het Openbaar Ministerie besloot niet in beroep te gaan tegen dit vonnis, waarmee de strafrechtelijke procedure eindigde.